

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРИМІНОЛОГІЧНА АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНИ
МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
ЗАХІДНО-РЕГІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ КЛУБІВ ЮНЕСКО
АКАДЕМІЯ ЮРИДИЧНИХ НАУК МОЛДОВИ
ІНСТИТУТ ДЕМОКРАТІЇ МОЛДОВИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

НАШЕ ПРАВО

**OUR
LAW**

KHARKIV NATIONAL UNIVERSITY OF INTERNAL AFFAIRS
CRIMINOLOGICAL ASSOCIATION OF UKRAINE
INTERREGIONAL ACADEMY OF PERSONNEL MANAGEMENT
WEST REGIONAL ASSOCIATION OF UNESCO CLUBS
ACADEMY OF LAW SCIENCE OF MOLDOVA
INSTITUTE FOR DEMOCRACY OF MOLDOVA
NATIONAL ACADEMY OF LEGAL SCIENCES OF UKRAINE
MINISTRY OF JUSTICE OF UKRAINE

№ 1, 2022

Спеціалізоване
видавництво

Specialized
publishing house

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

ЖАРОВСЬКА І.М. РОЗВИТОК НОВІТНІХ ГАЛУЗЕЙ ПРАВА ТА ТЕОРЕТИЧНА ЮРИСПРУДЕНЦІЯ.....	5
СЕРЕДЮК В.Ю. ПОНЯТТЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА.....	10
КУДІН С.В., ЯЦІШЕНА Г.А. КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЗДОРОВ'Я В ЧЕХІЇ ТА ПОЛЬЩІ: КОМПАРАТИВНО-ПРАВОВИЙ РАКУРС ДОСЛІДЖЕННЯ	18
ХАЛЮК А.В., ПАНФІЛОВА Ю.М. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ	26
ЖИДОВЦЕВА О.С. СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ЖІНКИ В ЕПОХУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ	33
ЖАРОВСЬКА І.М., МАТЯШОВСЬКА Р.Ю. ВИБОРЧІ ПРАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	40
СЕРДЮК О.О., АВСЄЄВИЧ В.П., ПИЛИПЕНКО Є.М. ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	46

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

КУРКО М.Н., ДІДЕНКО С.В. КОНЦЕПЦІЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ, ЯК СКЛАДОВА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	53
--	----

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА

МАРТОВИЦЬКА О.В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНИХ ГАРАНТІЙ НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ	60
ГАЮР І.Й. ВИСНОВОК ЕКСПЕРТА ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ОБСТАВИН, ЯКІ ПІДЛЯГАЮТЬ ДОКАЗУВАННЮ (НА ПРИКЛАДІ ДЕЯКИХ ВИДІВ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ)	71
КОВАЛЬОВА О.В. ГЕНЕЗА РОЗВИТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЯК СТАДІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	78
ЛАБА С.В. НАЦИСТСЬКА СИМВОЛІКА ЯК ПРЕДМЕТ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ.436-1 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ	84
ПАХНІН М.А. ФОРМИ І МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ (МЕДІА)	89
СИЗОНЕНКО А.С. ВІКТИМОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЖЕРТВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ НЕПОВНОЛІТНІМИ	100
МАРТЬЯНОВ С.С. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НАЙМАНСТВО	107
БУТЕНКО В.Б. КЛАСИФІКАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ: НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ.....	111
ШУГАЛО А.Я. СТАН ТЕОРЕТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПИТАНЬ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО	118
ЧАЙКА І.М. СУЧАСНИЙ СТАН ВЧИНЕННЯ ШАХРАЙСТВ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ (АНАЛІТИЧНА ПРЕЗЕНТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ).....	124

ЦИВІЛЬНЕ, ПІДПРИЄМНИЦЬКЕ, ГОСПОДАРСЬКЕ ТА ТРУДОВЕ ПРАВО

ХАТНЮК Н.С., ПОБІЯНСЬКА Н.Б., ЛЕВИЦЬКА А.А. УМОВИ ДІЙСНОСТІ ЕЛЕКТРОННОЇ ФОРМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ДОГОВОРУ.....	129
РУДАНЕЦЬКА О.С., ХОМКО А.В. ОСОБЛИВОСТІ ЗВІЛЬНЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЦЕДУРІ БАНКРУТСТВА: МІЖНАРОДНЕ ТА НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ.....	137
ПОГОРІЛЕНКО А.В. ПІДПИСАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ДОГОВОРУ В СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ.....	144
ПІДДУБНА В.Ф. ПІДСТАВИ ПРИПИНЕННЯ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ	152

УМОВИ ДІЙСНОСТІ ЕЛЕКТРОННОЇ ФОРМИ ГОСПОДАРСЬКОГО ДОГОВОРУ

ХАТНЮК Наталія Сергіївна - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та приватного права, Київський університет імені Бориса Грінченка,

ORCID Id: <https://orcid.org/0000-0003-3064-7510>

ПОБІЯНСЬКА Неллі Борисівна - кандидат юридичних наук, доцент кафедри приватно-правових дисциплін, Університет сучасних знань

ORCID Id: <https://orcid.org/0000-0001-5872-9281>

ЛЕВИЦЬКА Анастасія Андріївна - студентка III курсу денної форми навчання Факультету права та міжнародних відносин, Київський університет імені Бориса Грінченка

DOI

Стаття посвячена дослідженню законодавчих положень визначення електронної форми господарського договору та прикладних питань її використання в господарському обороті. Розкрито поняття електронної комерції, визначено характеристики електронної форми господарського договору, описано умови дійсності господарських договорів та роз'яснені ймовірні умови дійсності та основи недійсності господарського договору, укладеного в електронній формі. Авторами зосереджено увагу на законодавчих принципах та актуальності електронної форми договору в господарському обороті. В статті автори досліджують вітчизняну договірну практику застосування електронної форми договору в господарській діяльності та використовують позитивний досвід для визначення умов дійсності та основи недійсності електронного договору. Також проаналізовані проблеми застосування в договірній практиці електронної форми договору, електронних ключів, довірливих послуг, та запропоновані шляхи їх вирішення.

Ключові слова: електронна комерція, електронні документи, електронна форма господарського договору, умови дійсності господарського договору, електронні ключі, довірливі послуги, сертифікати, умови дійсності електронної форми договору, основи недійсності договору.

Постановка наукової проблеми

Для полегшення товарообігу та оперативності надання послуг і виконання робіт у різних сферах господарської діяльності запроваджено електронну форму договірних відносин. Проте, електронна форма господарського договору залишається більш уразливою для його сторін, оскільки не достатня правова урегульованість, не визначеність умов дійсності такої форми договору, дають підстави для зловживань контрагентами та визнання таких договорів недійсними. Таким чином, актуальність законодавчого визначення та досконала правова регламентація умов дійсності електронної форми господарського договору є фундаментом легітимності угоди та настання обумовлених сторонами правових наслідків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вивчення поняття електронної комерції, електронних документів, електронної форми господарського договору у господарському та цивільному праві було предметом дослідження таких науковців як Борисова А.О., Мілаш В.С., Пилипенко С.С., Черкашин С.В., питаннями дійсності договору та правових підстав недійсності угоди займалися такі відомі науковці як Давидова І. В., Длугош О. І., Новицький І. Б., Кучер В. О., Потопальський С. С., Перова О. В., Рабінович Н. В., Романюк Я.М., Хатнюк Н.С., Хейфец Ф. С.

Проте, аналіз законодавчих положень, наукових праць та сучасних публікацій свідчить про те, що питання умов дійсності господарських договорів укладених в електронній формі є актуальним та малодослідженим, і потребує глибших та більш ґрунтовних фахових досліджень із урахуванням практичного досвіду.

Метою публікації є аналіз правових засад визначення електронної форми господарського договору, прикладних питань її використання у господарському обороті, поняття електронної комерції та дослідження умов дійсності такої форми договору, а також виявлення проблем при застосуванні електронної форми договору у господарській діяльності та пропозиція шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу

Цивільне законодавство, переймаючи позитивний досвід інших країн та впроваджуючи свої інновації, поступово удосконалювалось та сформувало вітчизняне цивільне законодавство. Договірні відносини розвивались і покращувались як у частині правозастосування, та і в частині законодавчого регулювання. Суттєвий вплив на договірні відносини здійснюють інформаційно-комунікаційні технології та інновації у сфері господарської діяльності. Тепер звичні форми укладення договорів вимушено трансформуються під впливом нових технологій, тим самим забезпечуючи більш раціональні способи ведення суб'єктами своєї господарської діяльності [1]. Тому саме запровадження електронної форми договору стало інструментом для врегулювання договірних відносин, прискорення взаємовідносин між сторонами договору та спростило процедуру укладення господарських договорів.

Пункт 5 частини 1 статті 3 Закону України «Про електронну комерцію» визначає електронний договір як домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків та оформлена в електронній формі [2].

Положеннями ч. 1 ст. 205 ЦК України передбачено, що правочин може вчинятися в усній або в письмовій (електронній) формі. Згідно з ч. 1 ст. 207 ЦК України, правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо його зміст зафіксований в одному або кількох документах (у тому числі електронних), у листах, телеграмах, якими обмінялися сторони. Правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо воля сторін виражена за допомогою телетайпного, електронного або іншого технічного засобу зв'язку [3].

Також, згідно з ч. 2 ст. 639 ЦК України, якщо сторони домовилися укласти договір за допомогою інформаційно-телекомунікаційних систем, він вважається укладеним у письмовій формі [3]. Таким чином, законодавством передбачена можливість укладення договорів у спрощеному порядку через:

- ділову переписку – шляхом обміну документами, в тому числі електронними;
- у вигляді конклюдентних дій (прийняття замовлення до виконання).

При цьому договори, укладені зазначеними способами, вважаються такими, що вчинені у письмовій формі.

Укладення договору має місце, якщо зі змісту документів можливо встановити:

- виражений намір особи укласти конкретний договір та розуміння цією особою своїх зобов'язань у разі прийняття її пропозиції іншою особою;
- істотні умови майбутнього договору;
- адресата (адресатів) відповідної пропозиції;

– прийняття пропозиції на запропонованих умовах другою стороною або вчинення нею в межах строку для відповіді на оферту дій відповідно до вказаних у пропозиції умов договору (відвантаження товари, надавання послуги, виконання роботи, сплатила відповідну суму грошей тощо) [3].

Пропонуємо більш детально розглянути кожну вищезазначену умову. Виражений намір зазвичай викладається у вигляді оферти та акцепту. Тобто з листування має бути зрозуміло пропозицію укладення

договору та прийняття цієї пропозиції. Це може бути лист на електронну пошту з вираженням наміру укласти договір, пропозиція у діловому листуванні або записаний телефонний дзвінок. Також, важливо, щоб з листування було зрозуміло контактних осіб, тобто переписка має здійснюватись або з корпоративних поштових адрес, або зі зазначенням відповідальної особи у самому тексті листа. І повинен бути акцепт, тобто прийняття цієї пропозиції.

Істотними умовами договору є домовленості щодо предмету (можуть також бути вимоги до якості), ціни, строку дії договору та інші умови, які визнаються істотними щодо певного виду контракту. Щодо істотних умов договору, то вони можуть бути надіслані файлом із проектом договору, де будуть прописані умови договору, сторони та інші важливі складові. Або ж може бути таке, що просто у діловому листуванні будуть обговорюватись умови та контрагенти йтимуть на компроміс. Важливо, щоб з цього листування можна було чітко встановити ці істотні умови.

Закон України «Про електронну комерцію» передбачає три шляхи прийняття пропозиції укласти договір. Перший спосіб – це надсилання повідомлення особі, яка надіслала оферту підписану за допомогою електронного підпису або електронного цифрового підпису, відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис», за умови використання засобу електронного цифрового підпису усіма сторонами електронного правочину; електронного підпису одноразовим ідентифікатором або аналога власноручного підпису [5]. Другим способом є заповнення формуляра заяви (форми) про прийняття такої пропозиції в електронній формі, що підписується в тому ж порядку. Третім є вчинення дій, що вважаються прийняттям пропозиції укласти електронний договір, якщо зміст таких дій чітко роз'яснено в інформаційній системі, в якій розміщено таку пропозицію, і ці роз'яснення логічно пов'язані з нею [2].

Умови дійсності договору у господарській діяльності наділяють договір належною юридичною силою договір, у те-

орії та практиці зустрічаються юридичні, які передбачені законодавством, і факультативні, які обумовлені практикою, умови дійсності угоди. Традиційно в юридичній літературі більшість авторів називає чотири умови дійсності угоди. До них належать умови щодо: 1) змісту угоди; 2) форми; 3) суб'єктного складу; 4) єдності волі та волевиявлення [6]. У разі не відповідності одній із вимог законодавства є передумови визнати такий договір недійсним. При цьому, закон передбачає презумпцію правомірності правочину, якщо тільки його недійсність прямо не встановлена законом або якщо він не визнаний судом недійсним.

Спочатку варто визначити умови дійсності звичайного цивільного договору:

1) законність змісту, тобто зміст договору не може суперечити ЦК України, іншим актам цивільного законодавства, а також моральним засадам суспільства;

2) здатність фізичних та юридичних осіб, що його укладають до участі в договорі, тобто особа, яка вчиняє правочин, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності;

3) відповідність волі та волевиявлення у договорі, тобто волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі;

4) дотримання форми договору, тобто правочин повинен бути вчинений у формі, що передбачена в законі;

5) реальність та здійсненність договору, тобто правочин має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним.

Розглянуті обов'язкові умови дійсності угоди є необхідними для укладення будь-якої угоди, оскільки порушення їх тягне або може потягнути за собою недійсність угоди. В той же час укладення окремих договорів пов'язано з необхідністю сторін дотримуватися додаткових, так званих, факультативних вимог договору, наприклад, згода іншого співвласника підприємства на відчуження спільного майна і обов'язковість повідомлення співвласника про надане йому право привілеєвої купівлі тощо. Виникла необхідність цих та інших

факультативних умов дійсності угоди у перспективі доцільно визначити в окремій статті ЦК України.

Аналіз умов дійсності договору надає сторонам можливість чітко визначитися з метою, яку вони переслідують, строками, змістом договору, а також уникнути несприятливих наслідків, пов'язаних із визнанням договору недійсним. Тому варто звернути увагу на те, що для господарського договору, укладеного в електронній формі, має значення визначення його умов дійсності.

Щодо правового регулювання укладання електронних договорів, то важливу роль відіграють Цивільний та Господарський кодекси України, а також Закони України «Про електронну комерцію» та «Про електронні документи та електронний документообіг», які визначають порядок укладення, зміни та припинення дії договорів укладених в електронній формі [2, 3, 4, 5].

Електронні договори та електронні правочини можуть укладатися в інформаційно-телекомунікаційних системах (системи, які виконують обробку інформації під час укладення електронного правочину, наприклад, Інтернет-магазин) чи за допомогою обміну електронними документами та листами (ст. 207 ЦК України) [2].

Щодо господарських договорів, то ч. 1 ст. 181 ГК України допускає їх укладення у спрощений спосіб, тобто шляхом обміну листами, факсограмами, телеграмами, телефонограмами тощо, а також шляхом підтвердження прийняття до виконання замовлень, якщо законом не встановлено спеціальні вимоги до форми та порядку укладення такого виду договорів [4].

Сторони електронного договору мають можливість створювати його у вигляді окремого електронного документу. Також враховується воля кожної зі сторін щодо здійснення правочину за допомогою засобів електронної комунікації (надсилання електронних листів та повідомлень).

Важливе значення для чинності договору має факт дотримання передбаченої законом форми його вчинення. В Європейській практиці чинність електронних

договорів була визнана ще в 2005 році Конвенцією Організації об'єднаних націй про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах. Згідно зі ч.1 п.5 Конвенції, повідомлення або договір не можуть бути позбавлені дійсності або позовної сили лише на тій підставі, що вони складені у формі електронного повідомлення [7].

Однією з умов належного укладення електронного договору є його підписання. Так, у сфері електронної комерції, відповідно до ст. 12 Закону України «Про електронну комерцію», підписати електронний правочин можна за допомогою:

- електронного підпису (може відобразитись у вигляді натискання на віртуальну кнопку «Згоден», «Підтверджую», «Так» тощо);

- електронно-цифрового підпису (слід згадати, що Закон України «Про електронний цифровий підпис» втратив чинність у зв'язку з прийняттям Закону України «Про електронні довірчі послуги»);

- електронного підпису одноразовим ідентифікатором (комбінація букв та чисел, яка надходить на мобільний номер телефону або e-mail, яку в подальшому необхідно ввести у відповідне віртуальне поле);

- аналога власноручного підпису (факсимільного відтворення підпису за допомогою засобів механічного або іншого копіювання, іншого аналога власноручного підпису) за письмовою згодою сторін, у якій мають міститися зразки відповідних аналогів власноручних підписів [2].

З прийняттям у 2017 р. змін до процесуальних кодексів електронні договори стало можливо використовувати в судах. Оформлювати електронні докази можна як у письмовому вигляді (копія) за допомогою візуального відображення електронного документа на папері, так і в електронному вигляді на матеріальних носіях із накладенням електронного цифрового підпису (наприклад, на флешці, жорсткому диску та інших носіях інформації) [9].

Щодо судової практики, то в Україні існує досить різна позиція суддів. Іноді електронні документи приймають як до-

кази, а іноді суд визнає їх неналежними. Наприклад, у справі № 908/2373/13 відповідач надав суду на підтвердження своєї позиції акт відкриття та перегляду електронної пошти та диск з технічною відео фіксацією цього процесу і це було прийнято судом до уваги, що було підтримано Вищим господарським судом України у постанові від 14.01.2014 року. Водночас, в судовій практиці є випадки, коли суди не беруть до уваги скриншоти як докази надіслання електронних повідомлень. Зокрема, про це зазначає Вищий господарський суд України у постанові у справі № 924/473/16 від 17.01.2017 року: «доказів надіслання повідомлень за вказаними адресами відповідачем не надано, а надані відповідачем скриншоти не є належними та допустимими доказами у розумінні статей 32-34 Господарського процесуального кодексу України» [10, 11].

Хорошим прикладом судової практики використання електронних договорів є справа № 524/5556/19. У цій справі позивачка звернулась до суду з проханням визнати електронний договір про надання кредиту недійсним, оскільки умови є не вигідними для неї та вона взагалі не знала про цей договір. Суд першої інстанції не задовольнив позовні вимоги, мотивувавши це тим, що позивачка сама ініціювала укладення даного договору, підписавши договір з використанням електронного цифрового підпису. Паспортні дані позивачки співпадають із даними, вказаними у договорі [12].

У апеляційній інстанції суд залишив рішення першої інстанції без змін, мотивувавши це тим, що спірний договір про надання фінансового кредиту підписаний позивачкою, як позичальником, за допомогою одноразового паролю-ідентифікатора, який був надісланий відповідачем на номер телефону, зазначений позивачкою при реєстрації на сайті. Позивачка отримала лист на електронну пошту, увійшла в особистий кабінет за допомогою логіну та паролю. Тобто без її відома договір не був укладений. Позивачка також вказувала, що не відбувалось жодних виплат, проте ТОВ «Платежі онлайн» надало інформа-

ційну довідку, де вказано, що 13 травня 2019 року була проведена успішна транзакція типу «виплата» на суму 6 700 грн. на картку позивачки [12].

У касаційній скарзі позивачка надала доводи, у яких вона зазначила, що пропозиція укласти договір не була прийнята у форматі, який визначений у частині 6 статті 11 Закону України «Про електронну комерцію», а саме не був заповнений формуляр згоди. Проте дана стаття визначає і інші способи акцепту [2]. Також відсутні докази, що позивачка була ідентифікована належним чином. Одноразовий ідентифікатор, яким начебто був підписаний договір від 13 травня 2019 року, складається тільки з цифрової послідовності, що суперечить положенням Закону України «Про електронну комерцію». Товариство з обмеженою відповідальністю «КУ «Європейська кредитна група» незаконно встановлено пеню у розмірі 693,5 % річних, чим порушено положення Закону України «Про захист прав споживачів» [12].

Верховний суд у мотивувальній частині постанови зазначає наступне: «електронний договір, укладений шляхом обміну електронними повідомленнями, підписаний у порядку, визначеному статтею 12 цього Закону, вважається таким, що за правовими наслідками прирівнюється до договору, укладеного у письмовій формі. Кожний примірник електронного документа з накладеним на нього підписом, визначеним статтею 12 цього Закону, є оригіналом такого документа. Електронний договір вважається укладеним з моменту одержання особою, яка направила пропозицію укласти такий договір, відповіді про прийняття цієї пропозиції в порядку, визначеному частиною шостою цієї статті. Відповідь особи, якій адресована пропозиція укласти електронний договір, про її прийняття (акцепт) може бути надана шляхом: надіслання електронного повідомлення особі, яка зробила пропозицію укласти електронний договір, підписаного в порядку, передбаченому статтею 12 цього Закону; заповнення формуляра заяви (форми) про прийняття такої пропозиції в електронній формі, що підписується в

порядку, передбаченому статтею 12 цього Закону; вчинення дій, що вважаються прийняттям пропозиції укласти електронний договір, якщо зміст таких дій чітко роз'яснено в інформаційній системі, в якій розміщено таку пропозицію». Верховний Суд залишив позов без задоволення [12].

Електронна комерція внесла свої корективи до оплати послуг, робіт та товарів. За допомогою Інтернету у суб'єктів підприємницької діяльності відсутні кордони це розширює доступ споживачів до товарів, послуг, робіт та знижує ціни. Саме тому зараз кожна компанія бореться за кожного клієнта та старається залучити як найбільше людей.

Електронні договори зараз тільки набувають популярності та забезпечують мобільність суб'єктів господарювання. Контракти укладаються не просто з різних міст, а навіть із різних куточків світу, і такий формат договорів значно спрощує підприємницьку діяльність, адже тепер не треба витрачати час, а можна просто зв'язатись у листуванні або по відео-зв'язку і домовитись про співпрацю [13].

Електронна комерція дуже широко використовується українськими банками. Наприклад, можна отримати карту через додаток у телефоні. Саме так зараз працює програма від уряду «ЄПідтримка». Потрібно подати заявку на отримання карти та підписати договір з банком тоді, коли вам зручно через ваш смартфон за допомогою пінкоду, FaceID або TouchID.

Окрім того, Monobank пішов ще далі. Тепер через спеціальний додаток можна інвестувати свої кошти у криптовалюту. Спочатку банк проводить оцінку кваліфікації клієнта. Потім між клієнтом та банком укладається генеральний договір і банк надає споживачу субброкерські послуги. Після цього клієнт поповнює свій рахунок з доларової карти цього ж банку, потім банк реєструє для клієнта e-limit НБУ, після чого гроші потрапляють на рахунок. Особа сама вирішує куди інвестувати свої кошти, стежить за ринком та отримує з цього свій пасивний дохід. Окрім того банк допомагає зі сплатою податків. Тобто фізична особа може інвестувати і

отримати пасивний дохід дистанційно не виходячи зі свого будинку.

Висновки

Таким чином, електронний договір став інструментом вітчизняного договірного права, метою якого є полегшення взаємовідносин між суб'єктами господарювання та спрощення порядку укладення договорів. Для легітимності та дійсності електронного договору повинні бути дотримані усі як основні так і факультативні умови дійсності, які застосовуються до звичайного правочину.

Звертаємо увагу, що загальновідомими умовами дійсності є: 1) законність змісту, тобто зміст договору не може суперечити актам цивільного законодавства, а також моральним засадам суспільства; 2) здатність фізичних та юридичних осіб укласти договір, тобто особа повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності; 3) відповідність волі та волевиявлення у договорі, тобто волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі; 4) дотримання форми договору, тобто у формі, що передбачена в законі; 5) реальність та здійсненість договору, тобто правочин має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним.

Проте, окрім вищезазначених умов дійсності для електронного договору варто додати ще такі: 1) належне підписання електронного договору за допомогою цифрових технологій; 2) виражений у змісті договору намір особи укласти конкретний договір; 3) адресата (адресатів) відповідної пропозиції та прийняття цієї пропозиції.

Важливим при укладенні електронного договору є саме етап підписання договору. Правильне підписання дає можливість ідентифікувати особу, яка укладає угоду та засвідчити її конкретне волевиявлення. Закон визначає декілька способів підписання – це використання електронного цифрового підпису, згідно Закону України «Про електронний цифровий підпис», за умови використання засобів електронного цифрового підпису всіма сторонами електронної угоди, електронного підпису од-

норазовим ідентифікатором, або використанням аналога власноручного підпису. З цього моменту юридично договір вже існує, але йому ще потрібне удосконалення інструменту електронної комерції.

Окрім того, що електронні договори мають ряд переваг, серед яких зручність та оперативність укладання, вони несуть і багато ризиків. Тому важливо постійно перевіряти їх зміст, коли приймаєте певні умови використання, або погоджуєтесь в Інтернеті на надання послуг онлайн, адже не вигідні умови можуть бути вписані дрібним шрифтом і це можна просто випадково пропустити.

Важливим етапом є верифікація особи при вході у свій особистий кабінет. Важливо не зберігати паролі в нотатках телефону, щоб зловмисники не отримали доступ до вашої інформації. Потрібно обирати надійні паролі. Спеціалісти радять використовувати паролі-речення з великими літерами, цифрами та іншими символами, щоб убезпечити себе від кібератак. Якщо є можливість налаштувати подвійну аутентифікацію – це варто зробити, щоб знали про всі входи в акаунти.

Література

1. Пилипенко С. Особливості правового регулювання відносин за договором, укладеним в електронній формі [Електронний ресурс] http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/8/8_2020.pdf.

2. Про електронну комерцію: Закон України №675-VIII від 3 вересня 2015 року // Відомості Верховної Ради. 2015. № 45. ст.410.

3. Цивільний кодекс України №435-IV від 01.01.2022 [Електронний ресурс] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

4. Господарський кодекс України № 1962-IX від 15.12.2021 [Електронний ресурс] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

5. Про електронний цифровий підпис: Закон України № 852-IV від 22 травня 2003 року втратив чинність на підставі Закону № 2155-VIII від 05.10.2017 // Відомості Верховної Ради України, 2003. № 36. ст.276.

6. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т. / [за ред. О. В. Дзери (пер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця]. [2-е вид., перероб. і доп.]. К. : Юрінком Інтер. Т. 2. 2006. Ст.215-216.

7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про використання електронних повідомлень в міжнародних договорах від 23.11.2005 [Електронний ресурс] https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_e71.

8. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України №851-IV від 22 травня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 36. ст.275.

9. Найман Н. Юридична сила e-contracts [Електронний ресурс] <http://jurblog.com.ua/2017/10/yuridichna-sila-e-contracts/>.

10. Постанова Донецького апеляційного господарського суду від 15.10.2013 р. у справі №908/2373/13 [Електронний ресурс] <https://reyestr.court.gov.ua/Review/34180725>.

11. Постанова Вищого господарського суду України від 17 січня 2017 року у справі № 924/473/16 [Електронний ресурс] <https://reyestr.court.gov.ua/Review/64199703>.

12. Постанова Верховного Суду України від 12 січня 2021 року у справі № 524/5556/19 [Електронний ресурс] <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94102130>.

13. Черкашин С.В., Мілаш В.С. Окремі аспекти укладення електронного договору // Право і суспільство. 2016. №3 (частина 2). С.87- 90.

TERMS OF REALITY OF ELECTRONIC FORM OF ECONOMIC CONTRACT

The article is devoted research of statutory provisions of decision of electronic form of economic contract and applied questions of its use in an economic turn. The concept of electronic commerce is exposed, certainly descriptions of electronic form of economic contract, outlined terms of reality of economic contracts and the credible terms of reality and foundation of unreality of economic contract, celled in an electronic form are explained. By authors concentrated attention on legislative

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено дослідженню законодавчих положень визначення електронної форми господарського договору та прикладних питань її використання у господарському обороті. Розкрито поняття електронної комерції, визначено характеристики електронної форми господарського договору, окреслено умови дійсності господарських договорів та роз'яснено ймовірні умови дійсності та підстави недійсності господарського договору, укладеного в електронній формі. Авторами зосереджено увагу на законодавчих засадах та актуальності електронної форми договору у господарському обороті. У статті автори досліджують вітчизняну договірну практику застосування електронної форми договору у господарській діяльності та використовують позитивний досвід для визначення умов дійсності та підстав недійсності електронного договору. Також проаналізовано проблеми використання у договірній практиці електронної форми договору, електронних ключів, довірчих послуг та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: електронна комерція, електронні документи, електронна форма господарського договору, умови дійсності господарського договору, електронні ключі, довірчі послуги, сертифікати, умови дійсності електронної форми договору, підстави недійсності договору.

principles and actuality of electronic form of contract in an economic turn. In the article authors probe domestic contractual practice of application of electronic form of agreement in economic activity and use positive experience for the decision of terms of reality and grounds of unreality of electronic contract. The problems of the use are also analysed in contractual practice of electronic form of contract, electronic keys, confiding services, and the ways of their decision are offered.

Key words: *electronic commerce, electronic documents, electronic form of economic contract, condition of reality of economic contract, electronic keys, confiding services, certificates, terms of reality of electronic form of contract, foundation of unreality of contract.*